

Функціонування фемінітивів у фаховому мовленні*Ласкава Юлія Володимирівна¹, Стасик Микола Васильович²*

Опубліковано	Секція	УДК
22.03.2023	Освіта/Педагогіка	811

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7762296>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Метою дослідження є характеристика основних особливостей функціонування фемінітивів у фаховому мовленні. Доведено важливість дослідження особливостей функціонування фемінітивів у фаховому мовленні в сучасних умовах розвитку. Визначено, що сьогодні фахове мовлення являє собою систему, що постійно модифікується, яка безперервно знаходиться в процесі зміни, швидко і своєчасно реагує на потреби соціуму і підлаштовується під них. Про це свідчить зростаюча кількість запозичених слів та неологізмів у нашій мові – мова дає нам можливість позначати нові явища та предмети, як тільки в цьому виникає потреба. Встановлено, що битва за гендерну рівність вибухнула в мовній спільноті через десятиліття після того, як вона почалася в західних країнах. В результаті, визначено, що жіночі номінації, утворені шляхом складання основ та субстантивації, виконують завдання вираження граматичного значення роду так само, як і афіксальні фемінітиви. Це дозволяє розглядати такі слова як жінка-президент або уповноважена та їх аналоги як фемінітиви. Визначено, що прозлідується тенденція поширення фемінітивів і, швидше за все, це явище розвиватиметься: люди готові визнати необхідність таких форм, як блогерка та автор-жінка, які все частіше зустрічаються в прогресивних джерелах новин і в мові людей, далеких від фемінізму. Було підкреслено, що існує можливість, що більшість фемінітивів-неологізмів незабаром підуть з промови, як це сталося в радянський період, коли в соціальних умовах сталінського часу поступово відпала необхідність підкреслювати протиставлення чоловічої та жіночої праці, виділяти жінок у професійній діяльності. Велика ймовірність, що різноманітність фемінітивів в даний час є лише черговою модною течією серед фем-спільноти. Перспективами подальших дослідження можуть бути дослідження практики використання у фаховому мовленні фемінітивів та проблем, які вони можуть викликати під час професійної діяльності соціально-економічної системи.

Ключові слова: мова, мовлення, фемінітиви, фемінізм, жінка, фаховість.

¹ кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства Запорізький національний університет, Запоріжжя, Україна, м. Запоріжжя, Запорізька область, 69600 вулиця Жуковського, 66, <https://orcid.org/0000-0003-4968-3159>

² кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства Запорізький національний університет Запоріжжя, Україна, м. Запоріжжя, Запорізька область, 69600 вулиця Жуковського, 66, <https://orcid.org/0000-0002-7208-0332>

Functioning of feminitives in professional speech

Annotation. The purpose of the study is to characterize the main features of the functioning of feminitives in professional speech. The importance of studying the features of the functioning of feminitives in a professional language in modern conditions of development is proved. It has been determined that today professional speech is a constantly modifiable system that is constantly in the process of change, responds quickly and in a timely manner to the needs of society and adapts to them. This is evidenced by the growing number of borrowed words and neologisms in our language - it gives us the opportunity to designate new phenomena and objects as soon as the need arises. It is established that the battle for gender equality has erupted in the language community decades after it began in Western countries. As a result, it was determined that female nominations, formed by compiling stems and substantiation, fulfill the tasks of expressing the grammatical meaning of gender in the same way as affixal feminitives. This allows us to consider the words as a female president or authorized and their counterparts as feminitives. It has been determined that there will be a tendency for the spread of feminitives and, most likely, this phenomenon will develop: people are ready to recognize the need for such forms as a blogger and a female author, which are increasingly found in progressive news sources and in the language of people far from feminism. It was emphasized that there is a possibility that most feminine neologisms will soon leave speech, as happened in the Soviet period, when in the social conditions of Stalin's time the need to emphasize the opposition of male and female labor, to single out women in professional activities, gradually disappeared. It is highly likely that the diversity of feminitives is currently just another fashion trend among the feminist community. Prospects for further research may be the study of the practice of using feminitives in professional speech and the problems that they can cause during the professional activity of the socio-economic system.

Keywords: language, speech, feminitives, feminism, woman, professionalism.

Вступ

Мова - це система, що постійно модифікується, яка безперервно знаходиться в процесі зміни, швидко і своєчасно реагує на потреби соціуму і підлаштовується під них. Про це свідчить зростаюча кількість запозичених слів та неологізмів у нашій мові - мова дає нам можливість позначати нові явища та предмети, як тільки в цьому виникає потреба. Процес впровадження фемінітивів у наше повсякденне мовлення досить складний і неоднозначний, він провокує бурхливі дискусії як у лінгвістичному співтоваристві, і серед людей, далеких вивчення мов. Саме тому підвищується актуалізація даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти сутності функціонування фемінітивів у фаховому мовленні розкривалися в роботах таких вчених як М. Брус, А. Бурячок, Я. Горецький, І. Ковалик, А. Нелюба, В. Німчук, С. Семенюк, І. Фекета, І. Шпітько та інші. Однак ряд теорії і концепцій досі залишаються не розкритими в повній мірі, що і зумовило вибір даної тематики і її сучасну актуальність.

Метою дослідження є характеристика основних особливостей функціонування фемінітивів у фаховому мовленні.

Результати

У ХХІ столітті вже нікого не здивувати такими словами, як прибиральниця, офіціантка, вчителька, співачка, лаборантка, проте після невеликого аналізу стає зрозумілим, що всі ці слова стосуються певних категорій професій. Такі професійні фемінітиви, як хатня робітниця, секретарка, санітарка, акушерка, консьєржка, бібліотекарка, продавщиця, гардеробниця, офіціантка, прибиральниця, мають

коннотативний компонент низько статусної, обслуговуючої праці. Досить часто жінки, зайняті в цих сферах, прагнучи підвищити престиж своєї професії, усвідомлено уявляють себе, використовуючи слово чоловічого роду: "я бібліотекар", "я продавець". Наступна група фемінітивів є рядом творчих професій, назви яких міцно закріплені в мові, таких як танцівниця, балерина, артистка, співачка, актриса, цілу палітру музичних спеціалізацій: піаністка, скрипалька, арфістка, віолончелістка.

Крім того, окремо стоїть ряд нижчих ланок у навчальній/академічній ієрархії: практикантка, студентка, стажерка, лаборантка, учениця, школярка. Тут теж не соромно бути жінкою. У цьому випадку мова вражає точно відображає обидві форми гендерної сегрегації на трудовому ринку: горизонтальну («споконвічно жіночі» сфери – низькооплачувані та непрестижні, пов'язані з традиційно жіночою обслуговуючою працею) та вертикальну (мовна система пручається просуванню жінок кар'єрними сходами, тому асистентки бувають жіночого роду, а професора та доктора наук – ні).

Битва за гендерну рівність вибухнула в мовній спільноті через десятиліття після того, як вона почалася в західних країнах. Мода на відома лікарка та талановита архітектор прийшла до нас, як відомо, з англійської мови, в якій майже не простежується диференціація за пологами для іменників, що позначають професію, що допомагає зменшити дискримінацію. Але і в англійській мові ми знаходимо такі слова, як waitress («офіціантка»), actress («акторка»), що відсилає нас до того, про що йшлося вище в цій статті. В англійській мові ми спостерігаємо набагато менше закінчень, що позначають рід. Англійська мова є однією з аналітичних мов, у яких зв'язок слів здійснюється не за допомогою морфем (приставок, суфіксів, закінчень), а за допомогою синтаксису (наприклад, за допомогою порядку слів), тоді як у українській мові, яка є флективною, все інакше. Можна, ймовірно, припустити, що відсутність фемінітивів у сучасній мові є більшою помилкою, ніж їхня присутність, хоча б тому, що англійська та українська є представниками різних лінгвістичних типів, і невинуваті кальки з англійської мови в українській мові призводять до порушення самої структури мови [1-6].

При сприйнятті слів юрист, президент у голові реципієнта з великою ймовірністю виникає образ чоловіка. Водночас, при сприйнятті слів юристка, президентка (залишимо осторонь незвичне звучання) реципієнт негайно розуміє, що йдеться саме про жінку, яка займається юриспруденцією або стоїть по голові країни чи компанії. Наразі жінкам у пострадянських країнах доступні практично всі професії. Видається логічним відобразити це і в мові. Мова – це питання норми. А норма – це соціальне поняття. Однією з цілей нашої роботи є простежити частотність використання фемінітивів у молодіжному середовищі, а також виявити загальне ставлення до цього лінгвістичного явища.

Основні фактори впливаючі на функціонування фемінітивів у фаховому мовленні, представлені на рис.1.

У ході дослідження було опитано 42 особи віком від 16 до 30 років. Серед них 33 жінки та 9 чоловіків. Для всіх респондентів українська мова є рідною. Більшість респондентів (24 особи) мають вищу або незакінчену вищу освіту, 15 осіб – середня професійна, і 3 особи – середня загальна. Респонденти зайняті в різних сферах (від програмування до державного управління). Питання було про наявність в усному та письмовому мовленні респондентів незагальноприйнятих фемінітивів, таких як гінекологія, президентка, політологія, блогерка. Думки щодо цього пункту розділилися майже порівну: 22 осіб не вживають таких слів, 20 людей вважають їх використання правильним і своєчасним у 2022 році.

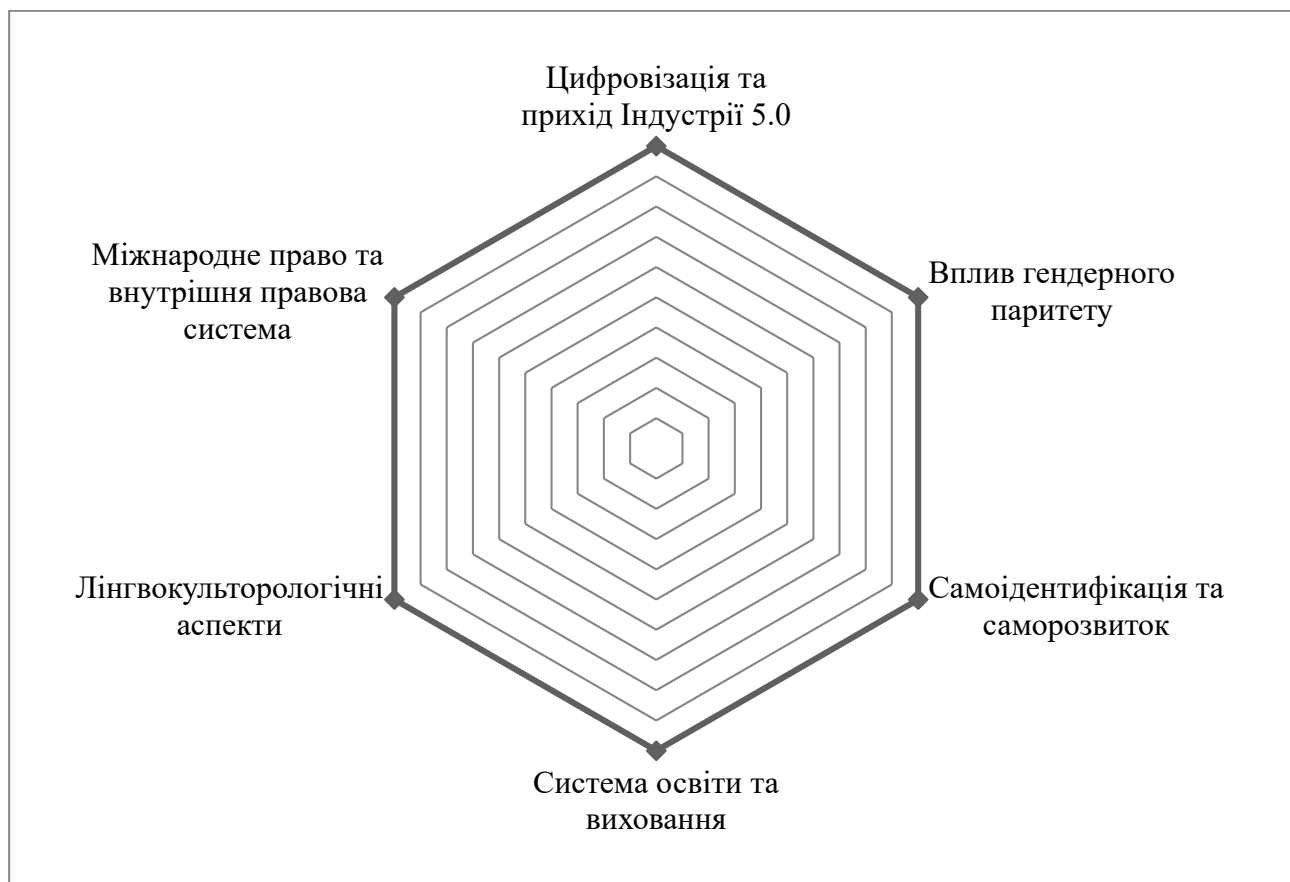

Рис.1. Основні фактори впливаючі на функціонування фемінітивів у фаховому мовленні

Джерело: Сформовано автором

Представники феміністських громадських рухів, а за ними і частина дослідників, заявляють про необхідність усунення гендерної асиметрії мови, подолання її андроцентризму. Як інструмент, що використовується для вирішення цих завдань, розглядаються фемінітиви, або іменники жіночого роду, парні по відношенню до чоловічих номінацій щодо діяльності, професії, соціальної та територіальної приналежності.

Жіночі номінації, утворені шляхом складання основ та субстантивації, виконують завдання вираження граматичного значення роду так само, як і афіксальні фемінітиви. Це дозволяє розглядати такі слова як жінка-президент або уповноважена та їх аналоги як фемінітиви. На наш погляд, це значно розширює існуюче уявлення про дану лексичну категорію і створює основу для більш об'єктивного підходу до аналізу словотворчих процесів, що відбуваються, і поширення жіночих номінацій у мові медіа.

Висновки

Підсумовуючи, слід зазначити, що сьогодні, прозлідуються тенденція поширення фемінітивів і, швидше за все, це явище розвиватиметься: люди готові визнати необхідність таких форм, як блогерка та автор-жінка, які все частіше зустрічаються в прогресивних джерелах новин і в мові людей, далеких від фемінізму. В той же час цілком можливо, що багато фемінітивів-неологізмів незабаром підуть з промови, як це сталося в радянський період, коли в соціальних умовах сталінського часу поступово відпала необхідність підкреслювати протиставлення чоловічої та жіночої праці,

виділяти жінок у професійній діяльності. Велика ймовірність, що різноманітність фемінітивів в даний час є лише черговою модною течією серед фем-спільноти.

Список використаних джерел

1. Djono, Sutiyah, Zulfikar, F. (2022). Historical perspective of Acehnese women's leadership transformation as a source of history learning. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 17, No. 8, pp. 2435-2444. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.170811>
2. Quadlin, N. (2018). The mark of a woman's record: Gender and academic performance in hiring. *American Sociological Review*, 83(2): 331-360. <https://doi.org/10.1177/0003122418762291>
3. Ferrero, S. (2021). Being a gynecologist doctor specialized in IVF, a mother and a woman at the time of COVID-19. *International Journal of Safety and Security Engineering*, Vol. 11, No. 4, pp. 487-490. <https://doi.org/10.18280/ijssse.110422>
4. Embong, A.M., Chunyan, S., Arzaman, A.F.M., Kadhim, K.A., Abdul-Kadir, N.A., Nasir, N.Y.M., Kasim, J., Baharuddin, S.A., Azizan, H.Z. (2022). Internal feelings of Hijab: The lived experiences of Chinese young Muslim women in Guangzhou. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 17, No. 6, pp. 1953-1961. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.170631>
5. Soharwardi, M.A., Ahmad, T.I. (2020). Dimensions and determinants of women empowerment in developing countries. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 15, No. 6, pp. 957-964. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.150620>
6. Soharwardi, M.A., Ahmad, T.I. (2020). Dimensions and determinants of women empowerment in developing countries. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 15, No. 6, pp. 957-964. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.150620>